

„Nové“ – zrod a úhyn

Připustíme-li jednou, že jsou možné nějaké „nové“ skutečnosti, musíme se tázat po jejich vzniku, a ovšem také po tom, jak k takovému „vzniku“ nového vůbec může docházet. Tuto otázku (tento problém) znali zajisté už nejstarší filosofové, ale nikdy ji doopravdy neřešili (buď to vysvětlovali nahodilou skrumáží něčeho starého, tedy směsicí nebo chuchvalcem, takže jev sám prohlásili za zdání; nebo zdánlivě nové prohlásili za odvozené a přímo „upadlé“, méněcenné zbytky čehosi dokonalého a neměnného, apod.); naproti tomu nejeden filosof možnost nového a limine, tj. naprosto popíral (takřka masově to nacházíme zejména od počátku nové doby, obvykle jako doklad „vědeckosti“). Po celý středověk byla tato otázka vlastně odklizená (a uklizená) „prostým“ poukazem na Stvořitele – nové může vzniknout jen stvořením, „kreatí“. Tato vazba, tj. spojení otázky vzniku nového s otázkou stvořenosti, však už dlouho slábla a dnes je už běžně chápána jako pouhá asociace v důsledku přetrvávajících religiózních reliktních (přežitků). Řada myslitelů (ale není ji většina, dokonce ani ne mnoho) se pokouší tuto vazbu zrušit a najít nějaké víc vyhovující označení (pojmenování). Ti nejvíc posedlí „vědeckostí“ jsou ochotni mluvit (a eventuelně i uvažovat) o náhodě či nahodilosti; jiní užívají nových termínů, např. emergence apod. Dnes už třeba ani teoretická fyzika nepočítá s „trvalostí identity“ neboli „věčností“ žádné částice, ale u všech jen o „poločasu rozpadu“, přičemž to nemusí být rozpad na něco ještě menšího a přece jenom „věčného“. Jako se samozřejmostí se však počítá stále se zákony „zachování“, ale stále se neví, „čeho“ (zbytek předsudku o nezbytnosti substrátu), což znamená, že se každý „vznik nového“ nějak odvysvětlí jako transformace. Analogicky resp. zrcadlově se problém otvírá tam, kde událost (jako subjekt, tedy událost-jsoucno) končí: to, že po události něco zbývá jako reliktní či stopa, vůbec neznamená, že nic nebylo, neskončilo, nezmezelo, nepřestalo „být“. Tak jako při vzniku čehokoli jedinečného (přinejmenším v času a prostoru) nelze vše převádět na minulost resp. na cokoli předchozího, tak nelze při zakončení resp. „úhynu“ pravé události mít za to, že vše bylo „nějak“ zachováno, byť v jiné formě.

(Písek, 120507-1.)